

PAPER

## RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIGIMIZNI TA'MINLASH

Imomova Jasmina Yo'ldosh qizi<sup>1,\*</sup>

<sup>1</sup>Qarshi Xalqaro Universiteti talabasi

\* imomovajasmina6@gmail.com

### Abstract

Mazkur tezisda raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, jumladan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, elektron hukumat tizimi, raqamli moliya va kiberxavfsizlik sohasidagi chora-tadbirlarning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri o'rganildi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonida yuzaga kelayotgan xavf-xatarlar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritildi. Tadqiqot natijalari asosida iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

**Key words:** raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy xavfsizlik, kiberxavfsizlik, elektron hukumat, moliyaviy barqarorlik.

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi rivojlangan davlatlarda keng qo'llanishi haqida barchamiz xabardormiz. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Yaponiya kabi yetakchi mamlakatlar uchun ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasiga qilgan Murojaatnomasida 2020- yil "Ilm- ma'rifat va raqamli iqtisodiyot yili"deb e'lon qilindi.[1]

Iqtisodiy xavfsizlik - mamlakat, hudud, firma, kompaniyaning iqtisodiy inqirozga uchrash xavfidan himoya qilish bo'yicha ko'radigan chora-tadbirlari majmui. Rivojlangan mamlakatlarda

Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash maqsadlarida yirik firma, kompaniyalarda maxsus xizmatlar tashkil qilinadi. Ular bozorlarni o'rganish, talab va taklifni prognozlash, ilmiy-texnika taraqqiyotini kuzatish va boshqarish ishlarni bajaradilar (qarang Marketing). Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda mahsulot turini muntazam yangilab turish, raqobatdor mahsulotlarni ishlab chiqarish harajatlarni qisqartirish muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy xavfsizlik - bu iqtisodiyotning shunday holatidirki, bunda uning barqaror o'sishi, ijtimoiy ehtiyojlarining maqbul darajada qanoatlantirilishi, boshqaruvning yuksak sifati, iqtisodiy manfaatlarni milliy va xalqaro

**Compiled on:** February 16, 2026.

**Copyright:** ©2026 by the authors. Submitted to *Advances in Science and Sustainability* for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

darajada himoyalash ta'minlanadi.[2] Iqtisodiy xavfsizlikning bosh mezonini bu mamlakat ehtiyojlarining uzluksiz ta'minlanishi hisoblanadi, bu, birinchidan, imkon boricha o'zini o'z mahsulot va xizmatlar bilan ta'minlashni, ikkinchidan, mamlakatda yaratish mumkin bo'lmagan tovar va xizmatlarni chetdan qulay narxlarda va uzluksiz keltirib turishni bildiradi. Aks holda iqtisodiyot izdan chiqadi.

Milliy iqtisodiyot darajasida Iqtisodiy xavfsizlikning muhim 3 yo'nalishi (oziq-ovqat, yoqilgi-energetika, eksport) mavjud. Mamlakat aholisining oziqovqatga bo'lgan talabini qondirilishi 80%, mamlakatning energiya omillariga bo'lgan talabining o'z hisobidan 70—80% ga qondirilganda xavfsizlikka erishilgan hisoblanadi. Eksport xavfsizligi mamlakat eksport salohiyatini amalga oshirish imkoniyati bilan belgilanadi. Eksport tarkibida iste'molga tayyor mahsulotlar, birinchi navbatda, ishlov beruvchi sa-noat mahsulotlari bo'lishi talab etiladi. Eksportning cheklangan turdagi tovarlarga, ayniqsa, jahon bozorida narxi tez-tez o'zgarib turadigan xom ashyo va energiya omillariga bog'liq bo'lib qolishi eksport xatarini tug'diradi, narxlar pasaygan paytda eksport tushumidagi yo'qotishlar mamlakat iqtisodiyotiga zarar keltiradi.

Iqtisodiyot globallashtirilgan, eksport va importning milliy iqtisodiyotga ta'siri kuchaygan sharoitda Iqtisodiy xavfsizlikni o'z ishlab chiqarishi bilan ta'minlab bo'lmaydi. Shunday sharoitda eksport-import aloqalarining muntazamligini strategik sherikchilik asosida ta'minlash Iqtisodiy xavfsizlikni kafolatlaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy xavfsizlik quyidagilar bilan chambarchas bog'liq:  
ma'lumotlar xavfsizligi,  
moliyaviy texnologiyalar (FinTech),  
elektron savdo va to'lovlar,  
kiberxavfsizlik,  
raqamli infratuzilma barqarorligi.

#### O'zbekistonda olib borilayotgan asosiy islohotlar

1. **“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi** Bu strategiya iqtisodiy xavfsizlikning asosiy poydevori hisoblanadi.

##### Asosiy yo'nalishlari:

davlat xizmatlarini to'liq raqamlashtirish,  
raqamli infratuzilmani rivojlantirish,

IT-kadrlar tayyorlash,  
raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish.

##### Iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri:

korrupsiya va “soya iqtisodiyoti” qisqaradi;  
davlat moliyasining shaffofligi oshadi;  
ma'lumotlar boshqaruvi markazlashadi.

2. Elektron hukumat (E-Government) tizimi

##### Bugungi kunda:

solliq,  
bojxona,  
bank,  
davlat xaridlari sohalari elektron platformalar orqali yuritilmoqda.

##### Misollar:

my.gov.uz

Solliq.uz

E-ijro

Davlat xaridlari portali

##### Xavfsizlik jihati:

inson omili kamayadi;  
noqonuniy moliyaviy oqimlar aniqlanadi;  
davlat byudjeti xavfsizligi mustahkamlanadi.

### 3. Raqamli moliya va to'lov tizimlari islohoti

O'zbekistonda:

Humo, Uzcard,  
Click, Payme, Apelsin,  
onlayn bank xizmatlari keng joriy qilindi.

##### Natijalar:

naqd pul ulushi kamaydi;  
pul oqimlari nazorat qilinmoqda;  
moliyaviy firibgarlik aniqlanishi osonlashdi.

Shu bilan birga:

kiberfiribgarlik,

phishing,

ma'lumotlar sizishi kabi xavflar ham kuchaydi.

### 4. Kiberxavfsizlik sohasidagi islohotlar

Davlat tomonidan:

Kiberxavfsizlik markazlari,  
Axborot xavfsizligi bo'yicha qonunlar,  
Davlat axborot resurslarini himoyalash tizimi yo'lga qo'yildi.

##### Iqtisodiy xavfsizlik nuqtayi nazaridan:

bank va solliq bazalari himoyalanaadi;  
strategik ma'lumotlar yo'qolishi oldi olinadi;  
iqtisodiy sabotaj xavfi kamayadi.

## 5. Soliq va bojxona tizimining raqamlashtirilishi

Onlayn-kassa

Elektron hisob-faktura

Elektron deklaratsiya

**Natija:**

soliq tushumlari oshdi;

yashirin iqtisodiyot qisqardi;

fiskal xavfsizlik mustahkamlandi.[3]

## Mavjud muammolar va tahdidlar

Raqamli iqtisodiyot bilan birga quyidagi xavf omillari ham mavjud:

Kiberjinoyatchilikning o'sishi

IT-kadrlar yetishmasligi

Hududlararo raqamli tafovut

Ma'lumotlar maxfiyligi muammolari

Texnologiyalarga tashqi qaramlik

Bu omillar iqtisodiy xavfsizlikka potensial tahdid hisoblanadi.

Xulosa va kiritish mumkin bo'lgan yangiliklar (TAKLIFLAR)

### 1. Milliy raqamli xavfsizlik indeksini joriy etish

Har bir tarmoq va hudud bo'yicha:

raqamli xavfsizlik darajasini baholash

zaif nuqtalarni aniqlash

### 2. Iqtisodiy xavfsizlik uchun yagona raqamli monitoring tizimi

soliq,

bojxona,

bank ma'lumotlarini integratsiyalashgan tahlil qilish.

### 3. Mahalliy IT-mahsulotlarni qo'llab-quvvatlash

xorijiy dasturlarga qaramlikni kamaytirish

texnologik mustaqillikni kuchaytirish

### 4. Kichik biznes uchun kiberxavfsizlik dasturlari

bepul audit

raqamli himoya bo'yicha grantlar

### 5. Raqamli savodxonlikni iqtisodiy xavfsizlik elementi sifatida rivojlantirish

tadbirkorlar

davlat xizmatchilari

aholi uchun maxsus o'quv dasturlar

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik, texnologik mustaqillik va raqamli savodxonlikni oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni yanada mustahkamlash zarur.

## ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Iqtisodiyot va ta'lim" jurnali 2022yil 5son (Shodmonkulova Dilnoza Abdusatorovna)
2. Iqtisodiy xavfsizlik: Darslik / T.T. Jo'rayev, Sh.R. Qobilov, Sh.A. Allayarova, X.S. Asatullayev; - T.: "Iqtisodiy-Moliya", 2020
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi.